

قواعد زبان عربی

(نحو)

تأليف: محمد باقر

دکتر عبدالرزاق رحمانی (عضو هیأت علمی دانشگاه هرمزگان)

دکتر اسحق رحمانی (عضو هیأت علمی دانشگاه شیراز)

وحید اعظمی نژاد (دبیر آموزش و پرورش یاسوج)

سرشناسه : رحمانی، عبدالرزاق، ۱۳۵۸-
 عنوان و نام پدید آور : قواعد زبان عربی (نحو) / مولفان عبدالرزاق رحمانی، اسحق رحمانی، وحید اعظمی نژاد.
 مشخصات نشر : تهران: دانشگاه هرمزگان، انتشارات، ۱۳۹۷-
 مشخصات ظاهری : ۱۸۶ ص.
 شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۷۲۷۹-۷۸-۶
 وضعیت فهرست نویسی : فیا
 موضوع : زبان عربی - صرف و نحو.
 موضوع : Arabic language -- Morphosyntax
 موضوع : زبان عربی -- راهنمای آموزشی.
 موضوع : Arabic language -- Study and teaching
 شناسه افزوده : زبان عربی -- آزمون‌ها و تمرین‌ها
 شناسه افزوده : Arabic language -- Examinations, questions, etc.
 شناسه افزوده : رحمانی، اسحق، ۱۳۵۱ -
 شناسه افزوده : اسحق، اد، وحید، ۱۳۵۵ -
 شناسه افزوده : دانشگاه هرمزگان، انتشارات
 زده بندی کنگره : PJ ۶۱۴ ۳۴۹ ۵۹۰
 زده بندی دیویی : ۴۰۰/۷۵
 شماره کتابشناسی ملی : ۵۱۲۱۸۵۱

نام کتاب: قواعد زبان عربی (نحو)
 ناشر: دانشگاه هرمزگان
 مولف: عبدالرزاق رحمانی، اسحق رحمانی، وحید اعظمی نژاد
 چاپ و صحافی: مارال
 نوبت چاپ: اول / بهار ۱۳۹۸
 تیراژ: ۵۰۰ نسخه
 قیمت: ۲۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۲۷۹-۷۸-۶

تلفن: ۰۲۱) ۶۶۹۰۷۷۱۴

فروش اینترنتی در تارنمای دانشگاه هرمزگان (مرکز نشر) WWW.hormozgan.ac.ir

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵	مقدمه:
۱	تعریف علم نحو:
۲	موارد رفع و نصب و جزم فعل مضارع:
۹	فاعل:
۱۴	نائب فاعل:
۱۶	مبتدا و خبر:
۲۵	ضمیر فصل:
۲۶	افعال ناقصه:
۲۹	افعال مقاربه:
۳۱	حروف شبیه به لیس:
۳۳	حروف مشبیه بالفعل:
۳۸	لای نفی جنس:
۴۲	ضمیر شأن:
۴۳	مفعول به:
۴۴	تعدی فعل به بیش از یک مفعول:
۴۸	اسم فعل:
۴۸	اسم فاعل و صیغه‌های مبالغه:

۵۰	اسم مفعول:
۵۱	صفت مشبهه:
۵۳	مصدر:
۵۵	افعل تعجب:
۵۷	تحذیر و إغراء:
۵۸	اختصاص:
۵۹	اشتغال:
۶۰	تنازع:
۶۲	منادی:
۶۵	استغاثه:
۶۶	ندبه:
۶۸	ترخیم:
۶۸	مفعول مطلق:
۷۱	مفعول لأجله (مفعول له):
۷۲	مفعول فیه:
۷۴	مفعول معه:
۷۶	حال:
۸۲	تمییز:
۸۵	اسم تفضیل:
۸۶	افعال مدح و ذم:
۸۸	استثناء:
۹۰	حروف جر:

۹۱		اضافه:
۹۵		صفت:
۹۹		تأکید:
۱۰۲		بدل:
۱۰۴		عطف:
۱۰۶		حکایت:
۱۰۷		معانی حروف جر:
۱۰۹		حروف قسم:
۱۱۱		حروف عطف:
۱۱۴		حروف استهزام، جواب نفی، دع، استفتاح:
۱۱۶		حروف تنبيه و حروف تحذیر:
۱۱۷		حروف شرط، حروف تفصیل، حرف سدره:
۱۱۹		حروف تفسیر، مفاجأ و استقبال:
۱۲۰		حرف توقع، انواع «لام» و حروف زاید:
۱۲۲		تست‌های نحو:
۱۶۹		منابع و مصادر:

مقدمه:

بدون شک زمانی یک اثر به رشته تحریر در می‌آید که مدتها قبل دغدغه آن اثر را در ذهن داشته باشیم به همین دلیل پذیرفته نیست یک اثر به صورت فی‌البداهه و در مدت زمان کوتاه نوشته شود حتی اگر چنین چیزی امکان‌پذیر باشد قطعاً ماندگار و تأثیرگذار نخواهد بود، سالهای طولانی در این اندیشه بوده که با حجم زیاد و متنوع کتاب‌های نحو چگونه ممکن است کتابی تدوین شود که هم از نظر کمی و هم کیفی مورد عنایت اصحاب علم و دانش قرار بگیرد، و شاید این سؤال به اذهان خطور کند با وجود کتاب‌های مرجع و شاهکارهای نحوی که از علماء و نحویان برجسته به یادگار مانده است آیا نیازی به نگارش کتاب جدید در حوزه نحو وجود دارد، اتفاقاً دغدغه و انگیزه ما برای نوشتن کتاب «تدوین مبانی نحوی» از همین جا نشأت گرفته است که به عنوان نمونه کتاب ارزشمندی مانند «شیء ابن عقیل تا چه اندازه توانسته رضایت دوستداران علم و دانش را تأمین کند، چقدر حجم گستردگی بیان مطالب در این گونه آثار از دلایل اصلی نگارش کتاب حاضر می‌باشد. کتاب‌های مرجع در عصر کنونی که عصر شتاب می‌باشد در عین حال که رسالت مرجعیت خود را برای همیشه حفظ می‌کنند و نام‌های بزرگی مانند سیبویه، ابن عقیل و... همیشه در ذهن دوستداران قواعد صرف و نحو جاودانه باقی می‌ماند از طرفی با توجه به تغییر شرایط زندگی و لزوم توجه به پرهیز از اطاله و اطناب در ارائه مطالب نگارش کتاب‌هایی که اختصار و ایجاز در آنها لحاظ شده باشد بیش از پیش ضرورت می‌نماید.

در این کتاب علاوه بر اینکه سعی شده است قواعد نحو به‌طور کامل نوشته شود اختصار و ایجاز که از عوامل یادگیری و تثبیت بهتر مطالب در در ذهن می‌باشد نیز لحاظ گردیده است، به عبارت دیگر بارزترین ویژگی این اثر مختصر و مفید بودن آن می‌باشد، و البته قابل ذکر است که مخاطب این کتاب بیشتر کسانی هستند که قواعد

نحو را به طور کلی قبلاً آموخته و آشنایی اولیه با قواعد نحو داشته باشند به عنوان مثال در این کتاب با توجه به رسالت آن که اختصار و ایجاز در بیان مطالب می‌باشد از ارائه تعاریف و مفاهیم طولانی خودداری شده و بیشتر به موارد کاربردی توجه شده است، علت این امر این است که هدف اصلی کتاب دوری از اطاله کلام در بیان مطالب بوده است. این کتاب برای علاقه‌مندان و داوطلبان ورود به تحصیلات تکمیلی بهترین و مناسب‌ترین کتاب آموزشی می‌باشد و بر اساس کتاب‌های شرح ابن عقیل، مبادی العربیه و جامع الدروس العربیه به رشته تحریر درآمده است. و سعی شده مطالب به صورت گریه‌ناز بدون حاشیه و به دور از تعاریف طولانی نوشته شود سپس بعد از توضیح هر مطلب نمونه‌هایی برای فهم مطلب بلافاصله عنوان گردیده است. این روش باعث صرفه‌جویی و بهره‌وری در زمان و تثبیت مطالب در اذهان می‌شود چون یکی از آفت‌های یادگیری، طولانی بودن بحث و زمان طولانی برای خواندن مطالب می‌باشد که با این شیوه به هر دو مقوله توجه شده است.

از دیگر ویژگی‌های مثبت این کتاب تست‌های تألیفی طبقه‌بندی شده می‌باشد که در پایان کتاب آورده شده است و رابطه معناداری بین تست‌ها و قواعد کتاب وجود دارد چون نگارش تست‌ها بر اساس ترتیب قواعد انجام گرفته است و خواننده در پاسخگویی به تست‌ها با مراجعه به متن کتاب به راحتی قادر خواهد بود پاسخ تست را پیدا کند. آزمونهای چهار گزینه‌ای روشی مناسب برای یادگیری سریع و ساده و افزایش مهارت ذهن در تشخیص سریع پاسخ است بدون تردید انجام آزمونهای چهار گزینه‌ای باید پس از مطالعه و فهم قواعد به طور مشروح و تحلیل آنها صورت گیرد تا یادگیری علمی با پاسخ‌دهی سریع همراه باشد. تألیف کتابی که این دو جنبه را جمع کند و ویژگی‌های هر دو بخش تشریحی و تستی را داشته باشد از ویژگی‌های منحصر به فرد این کتاب است که قواعد را با زبانی ساده به همراه تست‌های تألیفی بیان کرده است که این مزایا

در کمتر کتابی از کتابهای مشابه دیده می‌شود. آنچه در مورد تست‌ها اهمیت دارد این است که دانشجو برای فهم تست‌ها در بعضی مواقع لازم است به متن کتاب مراجعه کند و به پاسخ برسد و تجربه نشان داده که تلاش برای یافتن پاسخ باعث تحکیم و تثبیت بهتر مطلب در ذهن می‌شود و به همین سبب تست‌ها بدون پاسخ‌نامه می‌باشند.

در پایان لازم به اعتراف است که کتاب پیش رو خالی از اشکال نیست، لذا از همه اندیشمندان و صاحب‌نظران استدعا داریم از طریق نظرات و پیشنهادات سازنده خود ما را در جهت به‌روزرسانی اثر یاری فرمایید.

مؤلفان این کتاب بر خود لازم می‌دانند از زحمات شورای پژوهشی دانشگاه و مرکز نشر دانشگاه هم‌مرگان، جناب آقای دکتر پیمان رضایی مدیر و آقای مجید میرزاده کارشناس مرکز نشر، بیمانه تشکر و قدردانی نمایند.

با احترام

مؤلفان